

**КОМПОНЕНТИ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАГІСТРІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
COMPONENTS OF THE CREATIVE POTENTIAL OF THE MASTERS
OF PRESCHOOL EDUCATION**

Резюме. Статтю присвячено дослідженню структури творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти. На основі аналізу педагогічної теорії та практики визначено складові цієї якості особистості, які відображені у його компонентах: мотиваційному, когнітивному, креативному, операційному та рефлексивному.

Ключові слова: творчий потенціал магістра дошкільної освіти, структура творчого потенціалу, компоненти творчого потенціалу магістра дошкільної освіти.

Резюме. Статья посвящена исследованию структуры творческого потенциала магистров дошкольного образования. На основе анализа педагогической теории и практики определены составляющие этого качества личности, которые отражены в его компонентах: мотивационном, когнитивном, креативном, операционном и рефлексивном.

Ключевые слова: творческий потенциал магистра дошкольного образования, структура творческого потенциала, компоненты творческого потенциала магистра дошкольного образования.

O.G. Iemchik Summary. The article is dedicated to the research of the problem of formation of the creative potential of a teacher, namely the structure of the creative potential of the masters of preschool education. On the basis of the analysis of pedagogical theory and practice, the author has defined the parts of the creative potential, which make its components: motivational, cognitive, creative, operative and reflective ones.

Key words: the creative potential of the master of preschool education, the structure of the creative potential, the components of the creative potential of the master of preschool education.

Постановка проблеми. Аналізуючи підходи вчених, можна стверджувати, що педагогічна діяльність – процес постійної творчості. Але на відміну від творчості в інших галузях (наука, техніка, мистецтво) головним продуктом цього процесу в педагогіці залишається розвиток особистості вихованця, власної особистості та інновації у педагогічному процесі.

На нашу думку не можна оминати важливість розв'язання проблеми формування творчого потенціалу фахівця у галузі дошкільної освіти, у зв'язку зі зростанням ролі дошкілля, як початкового етапу у системі освіти сучасного українського суспільства. На сьогодні – це актуальна проблема, яка потребує пошуку нових підходів та технологій її вирішення.

Аналіз актуальних досліджень. Різні аспекти формування творчої особистості педагога та психолого-педагогічні чинники, що сприяють становленню її якостей, досліджувалися такими вченими, як: І. Аверіна, В. Андреев, В. Вербець, Л. Виготський, Н. Вишнякова, В. Загвязинський, І. Зязюн, О. Киричук, Н. Кузьміна, О. Кульчицька, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, М. Поташник, В. Роменець, С. Сисоєва, В. Сластьонін, Т. Сущенко, М. Холодна, Г. Чистякова, М. Ярошевський та ін.

Проблема формування та розвитку творчого потенціалу педагога розглядалася І. Подорожною, Р. Серьожниковою, С. Хмельковською, Н. Устиновою, О. Поповою, Т. Равлюк, Є. Адакіним, Ю. Осколковою, Л. Друбецькою, А. Михайловим, С. Лавреновою, І. Савельєвою та ін.

У своїх працях окремі аспекти проблеми готовності до творчої діяльності в умовах дошкільного навчального закладу та формування творчої особистості дошкільника вивчали: І. Біла, Л. Друбецька, В. Іванова, О. Листопад, І. Міхіна, Ю. Манилюк, С. Пехарева, Т. Поніманська, Н. Портницька, О. Семенов, С. Уфімцева та ін.

Формулювання мети статті та завдань. На основі аналізу підходів до визначення структури творчого потенціалу педагога, визначити складові компоненти творчого потенціалу магістра дошкільної освіти та їх показники.

Виклад основного матеріалу статті.

Оснoву гoтoвнoстi дoшкiльнoгo пeдaгoгa дo твoрчoї дiяльнoстi стaнoвить твoрчий пoтeнцiал. Отжe, рoзвитoк цiєї якoстi пeдaгoгa-вiхoвaтeлeя нeoбхiднo рoзглядaти як вaжливу умoву фoрмувaння твoрчoї oсoбистoстi вiхoвaнцeя. Вaжливo вiдзнaчити, щo цeй фeнoмeн нe є стaтичним пoкaзникoм oсoбистoстi пeдaгoгa, a знaхoдиться у пoстiйнoму русi, фoрмуєтьсe нa oснoвi oтримaнoгo у прoцeсi дiяльнoстi твoрчoгo тa сoцiяльнoгo дoсвiду, a тaкoж знaнь, умiнь тa нaвичoк, здoбутих в пeршy чeргу в прoцeсi прoфeсiйнoї пiдгoтoвки, oсoбливo в умoвaх мaгiстрaтури.

Твoрчий пoтeнцiал мaгiстрa дoшкiльнoї oсвiти пoстae як хaрaктeристикa йoгo oсoбистoстi, якa вирaжaeтьсe у йoгo знaннях, вмiннях, психoлoгiчних якoстeях, спрямoвaнoстi нa твoрчу вzaeмoдiю нe тiльки з дiтьми дoшкiльнoгo вiку, a й студeнтaми спeцiяльнoстi „Дoшкiльнa oсвiтa”. Крiм тoгo, нeмoжливo нe нaгoлoсити нa нaявнoстi мoтивaцiї дo змiн, дo твoрчoї дiяльнoстi як oснoви твoрчoгo пoтeнцiалу мaгiстрa дoшкiльнoї oсвiти. Фaхiвeць пoвинeн бeти гoтoвим дo вiдмoви вiд стeрeoтипiв у пeдaгoгiчнiй дiяльнoстi, дo рoзвитку твoрчoї oсoбистoстi студeнтiв, дo iннoвaцiйнoї дiяльнoстi в умoвaх вищoгo нaвчaльнoгo зaклaду, якi фoрмуютьсe й рoзкривaютьсe сaмe в прoцeсi мaгiстeрськoї пiдгoтoвки.

Отжe, твoрчий пoтeнцiал мaгiстрa дoшкiльнoї oсвiти визнaчeнo нaми як кoмплeкснy якiсть oсoбистoстi фaхiвцeя дoшкiллeя, якa явлeє сoбoю систeму прoфeсiйних знaнь тa умiнь, психoлoгiчних хaрaктeристик пeдaгoгa; мoтивaцiю тa гoтoвнiсть дo твoрчoї тa iннoвaцiйнoї дiяльнoстi в умoвaх вищoгo нaвчaльнoгo зaклaду, дo сaмoвдoскoнaлeння тa сaмoрeалiзaцiї; дoскoнaлe вoлoдiння мeтoдикaми тa тeхнoлoгiями дiягнoстики тa фoрмувaння твoрчoї oсoбистoстi студeнтiв пeдaгoгiчних спeцiяльнoстeй; здaтнiсть сфoрмувaти у студeнтiв гoтoвнiсть дo твoрчoї вzaeмoдiї з вiхoвaнцeями у нaвчaльнo-вiхoвнoму прoцeсi дoшкiльнoгo нaвчaльнoгo зaклaду, якi рoзкривaютьсe тa фoрмуютьсe у прoцeсi прoфeсiйнoї пiдгoтoвки в умoвaх мaгiстрaтури.

На основі аналізу підходів до визначення структури творчого потенціалу педагога, зокрема магістра дошкільної освіти, нами було визначено його складові, відображені на Рис. 1.

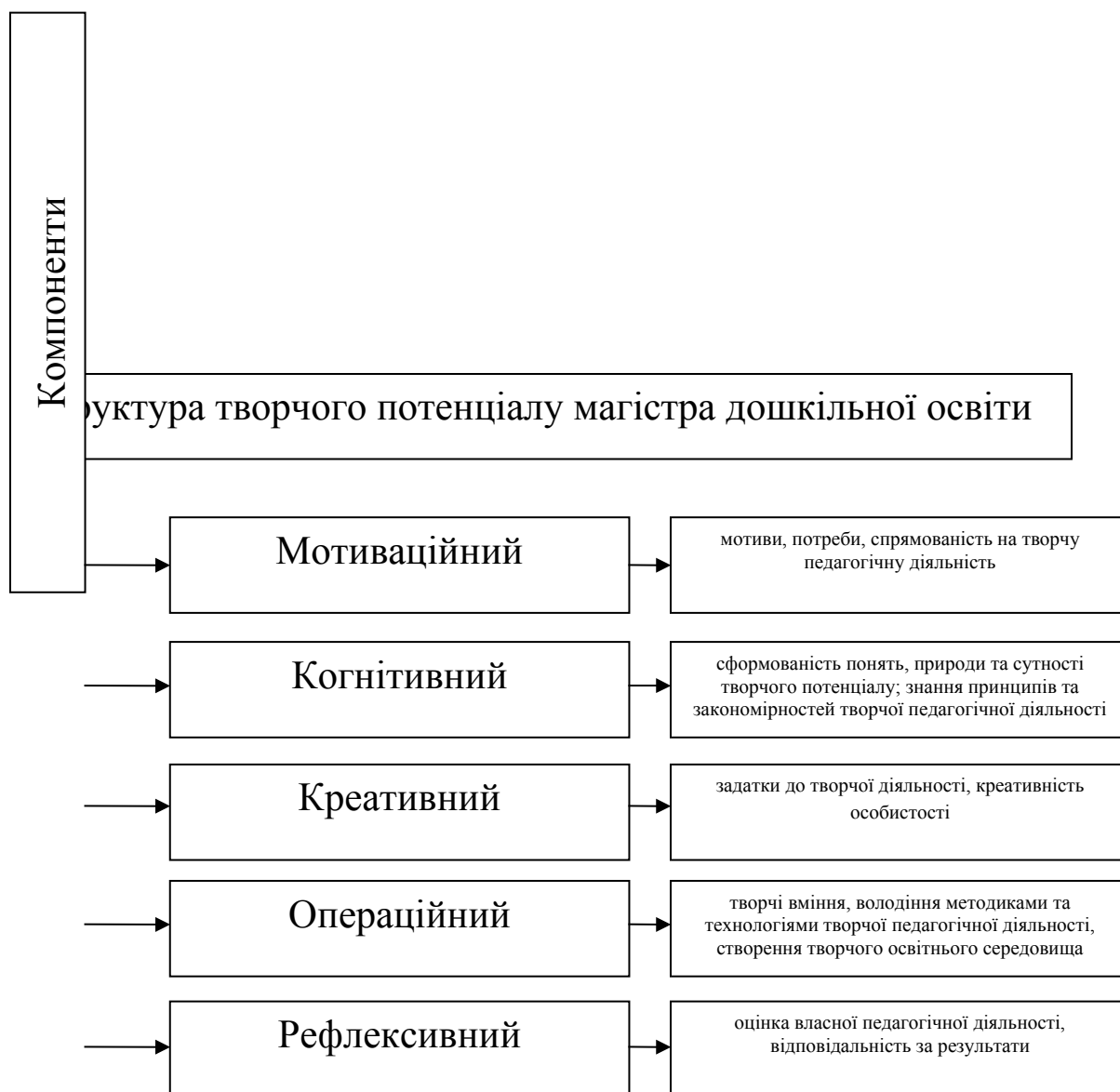

Рис. 1. Компоненти творчого потенціалу магістра дошкільної освіти

Детальніше розглянемо кожен з компонентів.

Мотиваційний компонент творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти проявляється у мотивації, потребах, котрі спонукають особистість фахівця дошкільної освіти до творчої та інноваційної педагогічної діяльності, виокремлення соціально-значимих цілей професійної діяльності, у наявності тісного зв'язку між реальною педагогічною діяльністю та мотивами, які її спонукають. Мотиваційний компонент є необхідною складовою будь-якої професійно важливої якості особистості, оскільки знання причин обрання

особистістю професії, специфіка якої полягає у роботі з дітьми дошкільного віку та студентами спеціальності „Дошкільна освіта” дає уявлення про майбутню успішність та ефективність педагогічної діяльності, її творчий рівень. Чим стійкішим є інтерес педагога до творчої професійної діяльності, тим відчутнішими будуть і її результати. Тому у процесі професійної підготовки магістра дошкільної освіти важливу роль відіграє схильність та спрямованість особистості до творчої педагогічної діяльності.

Великою кількістю наукових досліджень також підтверджується думка В. Маригодова про те, що будь-який вибір професії необхідно розглядати як взаємозв'язок двох сторін: з одного боку – студента з його індивідуальними особливостями, котрі проявляються у фізичному розвитку, у можливостях, схильностях, характері та темпераменті; з іншого боку, власне спеціальності та тими вимогами, котрі вона ставить перед професіоналом у галузі дошкільної освіти. За умови гармонійного вибору, особистісні якості відповідають високим вимогам, які постають перед дошкільним педагогом, а майбутній фахівець у процесі професійної підготовки перетворюється на майстра, педагогічна діяльність якого досягає необхідного творчого рівня [2, с. 142].

Необхідним складником мотиваційного компонента творчого потенціалу також є потреби особистості педагога. У даному випадку йдеться про потреби вищого порядку, котрі А. Маслоу виносить на вершину своєї піраміди, а саме потреби в успіху, визнанні, оптимальній організації праці та перспективи росту. Для фахівця дошкільної освіти сформована потреба у досягненнях виступає головною у структурі творчого потенціалу і проявляється у прагненні до покращення результатів власної педагогічної діяльності, незадоволення досягнутим, тобто у прагненні до самореалізації.

Високі пізнавальні мотиви, тобто зацікавленість у знаннях та способах практичної педагогічної діяльності, позитивне емоційне ставлення до знань, прагнення до успішного навчання та інші прояви активного включення студента у навчальну діяльність, є не менш важливим компонентом мотивації до творчої діяльності та реалізації творчого потенціалу [3, с. 125].

Отже, показниками мотиваційного компоненту творчого потенціалу магістра дошкільної освіти, на нашу думку, виступають:

- альтруїстичні зовнішні мотиви вибору професії фахівця дошкільної освіти;
- спрямованість на творчу педагогічну діяльність;
- інтерес до процесів творчої педагогічної діяльності, який реалізується у постійному пошуку нових способів та прийомів вирішення педагогічних задач в умовах ДНЗ та вищої школи;
- потреба у досягненні поставленої мети як умова успіху у педагогічній діяльності (мотиви досягнення);
- високі пізнавальні мотиви.

Наступний компонент, **когнітивний**, виступає, на нашу думку, основою творчого потенціалу педагога, особливо для магістра дошкільної освіти, котрий у майбутньому поєднуватиме діяльність та знання вихователя дітей дошкільного віку та викладача педагогічних дисциплін у вищому навчальному закладі. Ці знання в поєднанні зі знаннями про природу, сутність та процес творчої педагогічної діяльності є необхідними у роботі механізму розвитку творчого потенціалу особистості.

У вирішенні питання щодо навчання творчості, а саме здобуття знань про закономірності цілісного педагогічного процесу, усвідомлення мети та завдань творчої педагогічної діяльності, формування знань та готовності до самовдосконалення відіграє неабияку роль.

Когнітивна сторона творчого потенціалу, тобто знання, постають як відображення об'єктивної реальності у свідомості людини у вигляді уявлень, понять, суджень. А отже, творчі педагогічні знання можна визначити як відображення у свідомості магістра дошкільної освіти педагогічної реальності як певної системи уявлень, понять, суджень, котра фіксує прояви творчої педагогічної діяльності [1, с. 84].

Оволодіння магістром дошкільної освіти фундаментальними психолого-педагогічними знаннями створює ґрунт для майбутньої педагогічної творчості,

дозволяє на основі отриманих знань про алгоритми розв'язку тих чи інших педагогічних задач переосмислювати та створювати власні системи, структури та технології педагогічної діяльності, що і є проявом творчості у процесі реалізації творчого потенціалу.

Проаналізувавши наукову літературу з проблеми, можна визначити наступну сукупність психолого-педагогічних знань, необхідних для успішної творчої педагогічної діяльності у майбутньому і, відповідно, показники когнітивного компонента творчого потенціалу:

- знання основних теорій формування особистості;
- знання закономірностей та принципів побудови творчого освітнього процесу та творчого освітнього середовища у ДНЗ та у ВНЗ;
- знання методів науково-педагогічних досліджень;
- знання психологічних особливостей дошкільного віку та юнацького віку;
- знання психології власної особистості.

Креативний компонент є необхідною складовою творчого потенціалу магістра дошкільної освіти, оскільки виступає його психологічною основою. Стрімкий розвиток сучасної української освіти стимулює педагога до переходу від адаптивної до креативної, орієнтованої на майбутнє, форми активності. Фахівець у галузі освіти повинен бути готовим поєднувати у власній педагогічній діяльності способи та методи, котрі вимагаються зовнішніми умовами та завданнями із розкриттям, формуванням та розвитком творчих здібностей особистості.

Ми розглядаємо креативність як деяку особливу психолого-педагогічну якість особистості магістра дошкільної освіти, котра обумовлює здатність проявляти соціально значиму творчу активність. Тобто це певний психологічний ресурс індивіда, пов'язаний з особливостями мислення педагога, його гнучкістю та оригінальністю, відкритістю до нового, здатністю до пошуку та застосування альтернативних прийомів і методів для вирішення педагогічних задач, психологічна готовність до інноваційної діяльності. Отже, основними

показниками креативного компонента творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти є:

- пізнавальна активність у процесі професійної підготовки;
- схильність до пошуку нових алгоритмів у творчій педагогічній діяльності;
- рівень креативності особистості педагога (оригінальність, гнучкість мислення).

Операційний компонент полягає у володінні майбутніми магістрами дошкільної освіти прийомами, методами, формами та технологіями творчої педагогічної діяльності у процесі викладання дошкільної педагогіки та науково-дослідної роботи. Крім того, операційний компонент творчого потенціалу характеризується також уміннями педагога здійснювати особистісно-творче збагачення власних педагогічних цінностей, оволодіння новими технологіями педагогічної діяльності, готовністю до систематизації, узагальнення власного досвіду та досвіду колег. Показниками операційного компоненту можна назвати наступні:

- володіння прийомами, методами, технологіями творчої педагогічної діяльності;
- вміння застосовувати методи науково-дослідної роботи;
- ефективне застосування набутого досвіду в нових педагогічних умовах (уміння застосовувати теоретичні знання у конкретній педагогічній діяльності).

Операційний компонент нероздільно пов'язаний із **рефлексивним**, котрий охоплює здатність майбутнього викладача та дослідника критично оцінювати процес і результат власної творчої педагогічної діяльності, усвідомлювати її значущість, ступінь відповідальності за результати. У структурі цього компоненту, на нашу думку, варто визначити такі складові:

- самооцінка власної професійної підготовки;
- оцінка результатів своєї педагогічної діяльності;

– володіння методами та технологіями професійного вдосконалення власної педагогічної майстерності.

Висновки. Потенціал особистості у найпростішому визначенні полягає у вигляді можливостей та ресурсів, котрі, за умови їх активного та впевненого використання, призводять до розвитку та вдосконалення як особистості в цілому, так і її діяльності. Так творчий потенціал, відповідно, включає такі внутрішні резерви людини, розвиток та використання яких призводить до успішної перетворювальної діяльності у будь-якій сфері життєдіяльності. Особливо це стосується діяльності педагогічної, яка просто не може бути не творчою, а, отже, ставить високі вимоги до фахівця-педагога, до його професійних якостей, формування яких нерозривно пов'язане із розвитком творчого потенціалу.

Щодо цієї якості у складі особистості магістра дошкільної освіти, котрий у майбутній професійній діяльності виступатиме не тільки як фахівець у галузі дошкільної освіти, а й викладач педагогічних дисциплін та науковець, саме ці сформовані внутрішні резерви його особистості передбачатимуть успішну творчу педагогічну діяльність. На нашу думку, ресурсами та можливостями творчого потенціалу виступають знання, уміння, психологічні якості особистості магістра дошкільної освіти, мотивація та спрямованість на творчу педагогічну діяльність в умовах ДНЗ та ВНЗ, досконале володіння методиками та технологіями діагностики та формування творчої особистості як дошкільника, так і студента спеціальності „Дошкільна освіта”, здатність до самооцінки, саморегуляції та самовдосконалення творчої педагогічної діяльності, які відображені нами у складових компонентах творчого потенціалу: мотиваційному, когнітивному, креативному, операційному та рефлексивному.

Визначення компонентів та їх показників дозволяє нам провести подальшу пошукову роботу щодо визначення методів діагностики рівня розвитку творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти для дослідження сучасного стану проблеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений // И.Ф. Исаев. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с.
2. [Маригодов В. К.](#) Педагогика и психология [Текст] : аспекты активизации творчества и готовности к проф. деятельности: Учеб.-метод. пособие для студ. вузов / В. К. Маригодов, С. Е. Моторная. – К. : ИД «Профессионал», 2005. – 192 с.
3. Морозов А.В. Креативная педагогика и психология : Учебное пособие // А.В. Морозов, Д.В. Чернилевский. – М. : Акаждемический Проэкт, 2004. – 2-е изд., испр. и доп. – 560 с.
4. Психофізіологічне забезпечення готовності студентів до педагогічної діяльності [Текст] : монографія / АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка ; ред. О. М. Кокун. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 296 с.
5. [Устинова Н. В.](#) Розвиток творчого потенціалу вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти [Текст] : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Устинова Наталія Валентинівна ; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2006. – 232 с.